مجلهٔ پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت
شمارهٔ پیاپی ۶۹، پاییز و زمستان، سال ۱۴۰۱
Journal of research on Issues of Education
مقاله علمی پژوهشی
http://isoedmag.ir
Research Article

عنوان: شناسایی و ارزیابی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی -یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

یاسر صیادی[1]*، سارا حسینی[2]

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و واکاوی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی - یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی بود. پژوهش حاضر ازنظر هدف از نوع کاربردی و ازنظر روش گردآوری داده‌ها آمیخته (کیفی و کمّی) بود. جامعه آماری در بخش کیفی مدیران و خبرگان نظام آموزشی و در بخش کمی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان شاهین‌دژ بودند که در بخش کیفی ۱۶ مشارکت‌کننده و در بخش کمی ۲۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، در بخش کیفی مصاحبه بود که با روش تحلیل محتوا تحلیل شد و ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته بود که با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و با نرم¬افزار SPSS و LI SREL تحلیل شد. نتایج نهایی ابعاد پداگوژی در پنج تم اصلی؛ دانش‌آموزان، معلمان، محتوای آموزشی، جو مدرسه و خانواده شناسایی شد. همچنین نتایج آزمون تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که برازش مدل در سطح مناسبی بوده و بعد معلمان و محتوای آموزشی بیشترین تأثیر و بعد جو مدرسه دارای کمترین تأثیر در فرایند یاددهی - یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی را دارد.

اطلاعات مربوط به مقاله

کلید واژگان
پداگوژی، فرایند یاددهی-یادگیری، مهارت‌های سبک زندگی.

۱. نویسنده مسئول: استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Yaser.sayadi@cfu.ac.ir
۲. کارشناسی ارشد آموزش‌وپرورش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

مقدمه

مهارت‌های زندگی، ازجمله عبارت‌های ذهن آشنایی است که امروزه یکی از دغدغه‌های مهم بشریت به شمار می‌رود؛ به همین دلیل، گروه‌ها و افراد گوناگون بر آن شده‌اند تا به آموزش آن بپردازند و کاربرد این مهارت‌ها را در سطح جامعه به فرهنگی متداول و معمول مبدل سازند. مهارت‌های زندگی به مهارت‌هایی گفته می‌شود که به ارتقای بهداشت روانی افراد جامعه، غنای روابط انسانی، افزایش سلامت و رفتارهای سلامتی در سطح جامعه منجر می‌گردند و فرد را قادر می‌سازند تا به‌طور مؤثر با مقتضیات و کشمکش‌های زندگی روبه‌رو شود. به‌طورکلی آداب و مهارت‌های زندگی، توانایی‌های ذهنی و عملی، به‌منظور غلبه بر چالش‌های فردی و اجتماعی به شکل مناسب را برای انسان فراهم می‌آورند (کریم زاده، خنیفر و یزدانی، ۱۳۹۸؛ سرابی و احمدی، ۱۳۹۸). ازاین‌رو آموزش مهارت‌های زندگی باعث تغییر مناسب نگرش‌ها، ارزش‌ها، تقویت رفتارهای متناسب با مشکلات و موانع سلامتی و ارتقای بهداشت روانی شده و هم‌چنین باعث توانمندی افراد در رویارویی با شرایط زندگی می‌شود (شاکری، اینانلو و حقانی، ۱۳۹۹). یادگیری این مهارت‌ها برای همه افراد جامعه ضروری است، اما در سنین نوجوانی و جوانی اهمیت ویژه‌ای دارد. هم‌زمان با رشد جسمانی و روانی، انتظار جامعه و خانواده نیز از فرد نوجوان و جوان افزایش می‌یابد؛ به‌طوری‌که آن‌ها می‌پذیرند به سبب زندگی اجتماعی، بخشی از تمایلات خود را محدود کنند و در چارچوب هنجارهای اجتماعی و گروهی قرار گیرند (فضلعلی زاده و معصومی فرد[1]، ۲۰۲۰). در این خصوص نوجوانان و جوانانی که شیوه‌های صحیح رفتاری را فرا نگرفته باشند و مهارت‌های لازم را در جهت تطبیق خود با خانواده و جامعه نیاموخته باشند، با آسیب‌های جدی و متعدی روبه‌رو خواهند شد (جباری ظهیرآبادی و شریعتی، ۱۴۰۰). لذا توجه به فرایند یاددهی – یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان دارای اهمیت بالایی است بطوری که نتایج تحقیق‌ها نشان می‌دهد که یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان بر سلامت روان و سازگاری فردی – اجتماعی (فتحی و همکاران، ۱۳۹۵) بهبود خودکارآمدی و جرأت ورزی (پرتو، ۱۳۹۵) انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی مؤثر است (پاکدامن ساوجی و همکاران، ۱۳۹۸).

آموزش‌وپرورش همواره با این انتقاد مواجه بوده است که «نظام آموزشی به بچه‌ها همه‌چیز را یاد می‌دهد غیر از درس‌های زندگی» شاید به همین علت بوده است که سازمان جهانی بهداشت، نظام‌های آموزشی و صاحب‌نظران تربیتی از سال ۱۹۹۳ به فکر طراحی برنامه‌ای تحت عنوان مهارت‌های زندگی افتاده‌اند تا به دانش‌آموزان یاد دهند که چگونه با مسائل فردی، بین فردی یا فردی اجتماعی برخورد منطقی و عاقلانه از خود نشان دهند (سرابی و احمدی، ۱۳۹۸). آموزش مهارت‌های زندگی برای اولین بار در سال ۱۹۷۹ با اقدامات بوتوین از دانشگاه کرئل آغاز شد (رحمت زاده، ۱۳۹۶). این برنامه شامل سه قسمت آموزش مهارت‌های شخصی، آموزش مهارت‌های اجتماعی و آموزش مهارت‌های مربوط به مشکلات ناشی از سوءمصرف مواد بود (بوتوین، اسچینک، ۲۰۱۰). هدف آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان از نظر بوتوین (۱۹۸۴)، افزایش عزت‌نفس یا اعتمادبه‌نفس، کنترل اضطراب، دفاع از حق خود، افزایش توانایی تصمیم‌گیری و حل مسئله، رفع سوءتفاهم‌ها و برداشت‌های اشتباه، برقراری روابط مؤثر و سودمند با دیگران، پیدا کردن دوستان جدید، نه گفتن به درخواست‌های نابجا و نادرست، مقاومت در برابر فشارهای تبلیغاتی، مقاومت در برابر اصرار دیگران برای مصرف سیگار و سایر مواد مخدر.

آموزش مهارت‌های زندگی، بخش مهمی از برنامه درسی اکثر نظام‌های آموزشی دنیا را تشکیل می‌دهد. اهمیت مهارت‌های زندگی برای مواجهه با مسائل و مشکلات زندگی روزمره، سبب شده است تا این موضوع در برنامه‌های درسی مدارس در اکثر نظام‌های آموزشی مورد توجه قرار گیرد (جباری ظهیرآبادی و شریعتی، ۱۴۰۰). برنامه مهارت‌های زندگی بر این اصل استوار است که کودکان و نوجوانان و جوانان حق دارند توانمند شوند و نیاز دارند که بتوانند از خودشان و علایقشان در برابر موقعیت‌های سخت زندگی دفاع کنند (خانی فر و همکاران[2]، ۲۰۲۱). پژوهش دارابی و همکاران (۱۴۰۰) نشان داده است که ۳ بعد اصلی «دانشجویان، برنامه درسی و آموزشی، اساتید» در ارزیابی عناصر و ابعاد پداگوژی در فرایندهای یاددهی- یادگیری پایدار در نظام آموزش عالی از بالاترین اهمیت برخوردارند. همچنین تولایی و جواهری تفتی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان بررسی مبانی نظری فلسفه مدیریت اسلامی بر رشد مهارت‌های سبک زندگی نشان دادند که علی‌رغم تلاش‌هایی که برای تبیین مدیریت اسلامی و مبانی فلسفی آن انجام شده است، همچنان خلأها و کاستی‌هایی

1. Fazalizadeh and Masoumi Fard
2. Khanifar et al

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

وجود دارد. در پژوهشی دیگر، صدرائی (۱۳۹۹) به بررسی جایگاه پداگوژی در تدریس و فرآیند یاددهی–یادگیری پرداخت و نشان داد که آموزش‌وپرورش باید در جستجوی یافتن راه‌حل برای مسائل پیچیده‌ی انسان امروزی باشد که روزبه‌روز بر پیچیدگی آن افزوده می‌شود. سرابی و احمدی (۱۳۹۸) در آسیب‌شناسی برنامه درسی تفکر و سبک زندگی در دوره متوسطه اول نشان دادند که آسیب‌های موجود در عناصر برنامه درسی، تفکر و سبک زندگی؛ از دیدگاه معلمان: فعالیت‌های یادگیری، مواد آموزشی، ارزشیابی، گروه‌بندی و زمان آموزشی؛ و از دیدگاه دانش‌آموزان: فعالیت‌های یادگیری، ارزشیابی، مواد آموزشی، زمان و فضای آموزشی بوده است. نقیه، لیاقتدار و زمانی (۱۳۹۸) در بررسی کیفیت برنامه درسی مهارت‌های زندگی در دوره متوسطه اول نشان دادند که از نظر صاحب‌نظران و معلمان، برنامه درسی مهارت‌های زندگی باید باهدف نهادینه کردن مهارت‌های اساسی و پایه در دانش‌آموزان تدوین شود و متناسب با نیاز و علاقه و توان دانش‌آموزان، علم و فناوری روز دنیا، زمان کافی، امکانات و شرایط موجود طراحی شود؛ به‌گونه‌ای که آن‌ها بتوانند از این مهارت‌ها در تعامل با دنیای واقعی کمک بگیرند. تقی زاده و همکاران (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان واکاوی پداگوژی مبتنی بر عمل و تعیین چهارچوب برنامه درسی آن در آموزش عالی انجام دادند و نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن بود که آموزش عالی فاصله زیادی با برنامه درسی مبتنی بر عمل دارد و در آموزش عالی باید رویکرد پداگوژی مبتنی بر عمل به‌مثابه امکانی متناسب با ماهیت متحول و روابط اجتماعی پیچیده قرن بیست و یکم در نظر گرفته شود. زارع و خادمی (۱۳۹۶) در بررسی نقش مهارت‌های زندگی والدین در کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی فرزندان نشان دادند که میان میزان برخورداری والدین از مهارت‌های زندگی، کارکرد خانواده و خرده مقیاس‌های آن (توانایی حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، کنش عاطفی، آمیختگی عاطفی و کنترل رفتار) همبستگی معنادار وجود دارد و مهارت‌های زندگی والدین پیش‌بینی کننده کارکرد خانواده است. همچنین نتایج پژوهش آماند و دیگران (۲۰۰۸) نشان داد که آموزش سبک‌های مقابله‌ای کارآمد می‌تواند موجب کاهش استرس و اضطراب باشد.

پژوهش‌ها نشانگر آن است که معلمان عمدتاً دانش کافی در خصوص برنامه درسی سبک زندگی ندارند، همچنین در بخش مهارتی نیز نمی‌توانند دانش‌آموزان را ترغیب نمایند و ازاین‌رو، دانش‌آموزان نسبت به سبک زندگی نگرش مناسبی پیدا نکرده‌اند در فرآیند یاددهی و یادگیری مهارت‌های سبک زندگی نقش معلمان، شیوه تعلیم و تربیت و توجه به ابعاد پداگوژیکی از اهمیت بالایی برخوردار است. منظور از پداگوژی علم، هنر و روش‌شناسی تدریس است؛ همان «اصول بنیادی آموزگاری»، «فنون تعلیم» و «هنر معلمی» که موفقیت یک نظام آموزشی را تضمین می‌کند. پداگوژی شاخه‌ای از علوم تربیتی است که بر نظریه و عمل در جریان آموزش تأکید دارد. پاسخ به پرسش‌هایی اساسی نظیر این‌که فراگیران چگونه می‌آموزند، یادگیری چگونه رخ می‌دهد، چگونه تدریس کنیم که میزان یادگیری مخاطبان ارتقا یابد، چه شکلی از آموزش اثری عمیق‌تر و ماندگارتر در ذهن دارد، همگی در قلمرو پداگوژی می‌گنجد (منصوریان، ۱۳۹۵) که با استفاده از «فرایند یاددهی–یادگیری»، می‌توان فرصت‌های یادگیری جایگزین تجارب یادگیری کرد. در روش‌های نوین یادگیری که در آن دانش با زندگی واقعی دانش‌آموزان گره خورده است، حس کنجکاوی، اعتمادبه‌نفس، تفکر خلاق و نقادانه پرورش می‌یابد و به انتقادات درست و تفکر واگرا ارزش داده می‌شود. یاددهی–یادگیری زمانی درست انجام می‌شود و به نتیجه مطلوب می‌رسد که میان معلم و دانش‌آموزان، ارتباط انسانی و اخلاقی شایسته و مناسب به وجود آید (اباذری، میرجانی اقدم و چراغی، ۱۳۹۵). کسب مهارت‌های زندگی از طریق فرایندهای یاددهی یادگیری لزوم توجه به ابعاد پداگوژیک را بیشتر می‌کند. کسب مهارت‌های زندگی یکی از عناصر اصلی بلوغ اجتماعی در کلیه فرهنگ‌ها است. مهارت‌های زندگی، هم به‌صورت یک راهکار ارتقای سلامت روانی و هم به‌صورت ابزاری در پیشگیری از آسیب‌های روانی اجتماعی مبتلا به جامعه نظیر اعتیاد، خشونت‌های خانگی و اجتماعی، آزار کودکان، خودکشی، ایدز و موارد مشابه قابل‌استفاده است. در این مسیر شناخت مهارت‌های زندگی، یکی از شرایط اولیه برای سازگاری با شرایط متناقض و متفاوت زندگی است. با شناخت این مهارت‌ها می‌توان ادعا کرد که انسان می‌تواند در شرایط متناقض زندگی سرافراز شود و به توانایی کنترل و اداره شرایط متناقض زندگی دست یابد (خنیفر و پور حسینی، ۱۳۹۵)؛ بنابراین، با توجه به اهمیت فرآیند آموزش سبک‌های زندگی، تعیین ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی از اهمیت بالایی برخوردار است. لذا با بررسی ادبیات و مبانی نظری به نظر می‌رسد پژوهش‌های معدودی در زمینه بررسی و ارائه مدل کاربردی فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی صورت گرفته است که با درک خلأ پژوهشی موجود هدف تحقیق حاضر واکاوی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی (از قبیل خودآگاهی، مهارت حل مسئله، مهارت مقابله با استرس، مهارت ارتباط) در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی به‌منظور طراحی یک مدل کاربردی می‌باشد که در این راستا اهداف زیر دنبال می‌شود:

- شناسایی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی
- تعیین برازش مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

روش پژوهش

تحقیق حاضر ازلحاظ هدف کاربردی و از حیث روش در زمره تحقیق‌های آمیخته (کیفی و کمی) می‌باشد. در این تحقیق، در بخش کیفی، ابتدا چارچوب نظری و پیشینه موجود بررسی‌شده سپس در ادامه فرآیند تحقیق با انجام مصاحبه (نیمه ساختاریافته) با جامعه مورد بررسی (مدیران ارشد اداره آموزش‌وپرورش و اساتید دانشگاهی) ادامه پیدا کرد. درنهایت، مصاحبه‌های به‌عمل‌آمده تحلیل شده و ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی به‌صورت اولیه شناسایی و در بخش کمی پس از تهیه پرسشنامه از نتایج بخش کیفی پرسشنامه‌ها در سطح نمونه آماری توزیع گردیده و برازش مدل نهایی با استفاده از آزمون تحلیل عاملی تأییدی مشخص گردیده است.

در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری قضاوتی (تا رسیدن به اشباع نظری) در فرآیند نمونه‌گیری استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق مشتمل بر دو گروه افراد مدیران آموزشی و اساتید دانشگاهی بوده است که از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند. لذا جامعه نمونه پژوهش حاضر دارای معیارهای ورود ذیل بودند:

- مدیران دارای حداقل ۵ سال سابقه مدیریت در سطح مدارس و سطوح ارشد اداره آموزش‌وپرورش
- اساتید و خبرگان دانشگاهی آشنا به حوزه آموزش مهارت‌های سبک زندگی

که در نهایت پس از ۱۶ مصاحبه، اشباع نظری حاصل شده و این تعداد به‌عنوان معیار نمونه برای پژوهش در نظر گرفته شدند (۵ نفر از اساتید و خبرگان و ۱۱ نفر از مدیران و متخصصان) که از این تعداد ۱۰ نفر مرد و ۶ نفر زن بودند.

در بخش کمی، جامعه مورد مطالعه، کلیه دانش‌آموزان مدارس ابتدایی اداره آموزش‌وپرورش شهرستان شاهین‌دژ بود و برای تعیین حجم نمونه، با توجه به اینکه از مدل یابی معادلات ساختاری مبتنی بر تحلیل عاملی استفاده شده است لذا در این مورد کلاین (۲۰۱۰) معتقد است در تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی برای هر متغیر ۱۰ تا ۲۰ نمونه لازم است اما حداقل حجم نمونه قابل دفاع ۲۰۰ نفر است که در این پژوهش با در نظر گرفتن این موضوع تعداد نمونه آماری ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس ابتدایی اداره آموزش‌وپرورش شهرستان شاهین‌دژ تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.

در این پژوهش در بخش کیفی از منابع کتابخانه‌ای، مرور اسناد و مدارک علمی و مصاحبه نیمه ساختاریافته به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. نمونه سؤالات مصاحبه نیمه ساختاریافته:

- ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی کدامند؟
- شاخص‌های پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی کدامند؟

روند تحلیل داده‌ها به ترتیب عبارت بوده است از کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی. برای تعیین روایی سؤالات مصاحبه از روایی صوری و محتوایی استفاده شد که توسط ۴ نفر از متخصصین و صاحب‌نظران علوم تربیتی استفاده شد. همچنین، پس از کدگذاری داده‌ها توسط پژوهشگران، از ۲ نفر دیگر خواسته شد که برخی از مصاحبه‌ها را کدگذاری کنند تا صحت و اعتبار کدگذاری و مقوله‌های به‌دست‌آمده ارزیابی شود. نتایج بیانگر این بود که در بیشتر موارد، یافته‌ها تقریباً مشابه و یکسان بود.

در این پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته ارزیابی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی بر اساس نتایج بخش کیفی که در قالب گویه هایی با مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت طراحی شد، استفاده شد. برای محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و میزان آلفای کرونباخ بعد فراگیران ۰,۷۵۱، بعد معلمان ۰,۸۸۷، بعد محتوای آموزشی ۰,۸۳۶، بعد خانواده ۰/۸۴۴ و بعد مدرسه ۰/۸۹۶ بود در تمامی موارد ضرایب به‌دست‌آمده بالاتر از ۰,۷ بالاتر بود. در بخش کمی برای بررسی برازش مدل از آزمون تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل استفاده شد.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

یافته‌ها

در این قسمت، تحلیل اطلاعات به‌دست‌آمده در طول فرآیند گردآوری اطلاعات و انجام مصاحبه‌ها و تحلیل مصاحبه و بررسی برازش مدل انجام شد.

در بخش کیفی فرایند تحلیل متن مصاحبه‌ها در سه مرحله صورت گرفت:

الف) کدگذاری باز: در این تحقیق، از روش گلیزر برای کدگذاری داده‌های کیفی استفاده شده است. در این روش به‌جای کدگذاری تک‌تک کلمات، نکات کلیدی شناسایی‌شده و کدگذاری می‌گردند.

ب) کدگذاری محوری داده‌ها: در این مرحله هدف تلفیق داده‌هایی است که در مرحله کدگذاری باز خرد شده‌اند. در این قسمت، محقق می‌بایست به دنبال الگوهایی تکراری از رویدادها، اتفاقات و یا واکنش‌هایی باشد که در پاسخ به موقعیت‌ها و مشکلات بروز می‌کند. در این مرحله کدهای تحقیق گروه‌بندی می‌شوند. مفاهیم اصلی به‌دست‌آمده از کدهای نهایی در مرحله کدگذاری انتخابی در جدول ۱ نشان داده شده است. برای نمونه برخی عبارت‌ها به‌صورت ذیل کدگذاری کیفی شده‌اند:

جدول ۱: نمونه‌هایی از کدهای تخصیص داده شده به عبارات

متن مصاحبه	کد باز	کد محوری
اعضای خانواده از همدیگر مشورت می‌گیرند	توجه به نظرات دیگران	وجود تفاهم در سطح اعضای خانواده
وجود ارتباط صمیمی میان والدین که به برقراری مناسب روابط میان اعضای خانواده کمک می‌کند	هماهنگی میان اعضای خانواده	
والدین نقش به‌عنوان الگو می‌توانند نقش مهمی در آموزش مهارت‌های زندگی به فرزندان داشته باشند	آموزش مهارت‌های زندگی بر اساس الگو	
بها دادن به اعضای خانواده و فراهم کردن شرایط ابراز وجود	وجود احترام متقابل در خانواده	

فهرست نهایی کدهایی با بیشترین میزان تکرار در مصاحبه‌های به انجام رسیده به شرح ذیل است:

جدول ۲: کدهایی با بیشترین میزان تکرار

عنوان کد	مصاحبه‌های مورد اشاره					
توانایی تفکر خلاق	A۳	B۲۳	D۲۰	F۲۰	I ۵	K۱۰
مهارت در همدلی با دیگران	A۱۶	E۲۰	D۲۴	I ۷		
برنامه‌ریزی صحیح در جهت ایجاد توانمندی‌های لازم در دانش‌آموزان	B۷	D۲۱	G۱۸			
تقویت مهارت‌های ارتباطی	B۲۰	F۱۷	E۲۲			

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

تربیت یک شهروند متعادل و مورد پذیرش اجتماع	C۱۰	C۲۱	D۲۳	J ۹		
وجود تفاهم در سطح اعضای خانواده	D۳	E۲۱	F۱۸			
آموزش بهداشت روان به دانش‌آموزان در سطح مدارس	E۷	B۲۴	C۲۰	G۱۹	J ۷	L۲
محتوای آموزشی مربوط به آموزش مهارت‌های ارتباطی	G۱۳	D۲۲	F۱۹	K۲		

مرحله سوم. استخراج مؤلفه‌های نهایی (کدگذاری انتخابی): در این مرحله کدگذاری روابط نهفته بین مفاهیم از طریق مراجعه مجدد به متن مصاحبه و بازبینی کدها انجام شده و در نهایت مؤلفه‌های نهایی استخراج شد. در این مرحله مقوله‌های مورد بررسی با یکدیگر مرتبط می‌شوند. کدگذاری انتخابی دو مرحله کدگذاری پیشین را با یکپارچه‌سازی و تکمیل می‌کند. در انتهای این مرحله مؤلفه‌های انتخابی به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها مطابقت داده شده و در نهایت ابعاد نهایی (پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی) به دست می‌آیند. کدگذاری نهایی ارائه شده به شرح در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: تم‌های اصلی به‌دست‌آمده

ردیف	کدهای انتخابی	کدهای محوری
۱	بعد فراگیران	آشنا بودن دانش‌آموزان با مهارت‌های زندگی آشنایی با برقراری رابطه‌های کلامی و غیرکلامی با دیگران، داشتن مهارت در همدلی با دیگران، کنترل هیجان‌های منفی امیدواری نسبت به آینده توانایی شناخت و برخوردهای مناسب با عواطف و هیجان‌ها،
۲	بعد معلمان	آگاهی در ارتباط با مسائل روانی دانش‌آموزان آگاهی در ارتباط با مسائل شخصیتی دانش‌آموزان راهنمایی هدفمند و درست کودکان در مورد مسائل مختلف کمک به شناسایی و بیان احساسات در دانش‌آموزان کمک به تقویت اعتمادبه‌نفس، تقویت عواطف انسانی، آگاهی کامل در ارتباط با مهارت‌های سبک زندگی
۳	بعد محتوای آموزشی	محتوای آموزشی در ارتباط با تربیت یک شهروند متعادل و مورد پذیرش اجتماع، محتوای آموزشی در ارتباط با تقویت روحیه همزیستی مسالمت‌آمیز. محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم‌گیری محتوای مربوط با آموزش مهارت خودآگاهی محتوای مربوط با آموزش مهارت همدلی –محتوای مربوط با آموزش مهارت‌های ارتباطی

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

		محتوای مربوط با آموزش مهارت‌های بین فردی محتوای مربوط با آموزش –مهارت حل مسئله محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم گیری محتوای مربوط با آموزش مهارت مقابله با هیجانات منفی محتوای مربوط با آموزش –تکنیک های کنترل استرس محتوای مربوط با آموزش مهارت تفکر نقادانه محتوای مربوط با آموزش مهارت تفکر خلاق
۴	بعد خانواده	وجود تفاهم در سطح اعضای خانواده، سازگاری و محبت موجود در محیط خانواده، همبستگی و احترام متقابل والدین نسبت به یکدیگر همبستگی و احترام متقابل والدین در برخورد با فرزندان توجه والدین به رفتارهای نابهنجار فرزندان توجه والدین انحرافات و بزهکاری‌های
۵	محیط مدرسه	قوانین مدرسه منشور اخلاقی در سطح مدارس فرآیندهای مشارکت جویانه در محیط مدرسه آموزش بهداشت روان به دانش‌آموزان در سطح مدارس جو اجتماعی مدرسه نظم حاکم بر امکانات و تسهیلات مدرسه رفتار اجتماعی کادر آموزشی با دانش‌آموزان نحوه برخورد کادر آموزشی با همدیگر در محیط مدرسه ارائه هشدارهای مربوط به آسیب‌های روانی ارائه هشدارهای مربوط به آسیب‌های اجتماعی

در بخش کمی ابتدا با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنف نرمال بودن داده‌ها بررسی شد.

جدول ۴: جدول نتایج آزمون نرمال بودن مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره کولموگروف اسمیرنف	p- مقدار	نتیجه (نرمال/غیر نرمال بودن توزیع)
بعد کادر آموزشی و معلمان	۰/۸۳۷	۰/۰۸۹	نرمال
بعد محتوای آموزشی	۰/۹۸۱	۰/۰۷۷	نرمال
بعد مدرسه	۰/۱۱۹	۰/۴۱۲	نرمال
بعد خانواده	۰/۸۱۱	۰/۰۸۵	نرمال
بعد دانش‌آموزان	۰/۴۵۶	۰/۲۶۷	نرمال

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از جدول ۴، از آنجائی که سطح معنی‌داری (p) به‌دست‌آمده برای آزمون‌ها بزرگ‌تر از سطح معناداری ما یعنی $\propto = 0/05$ می‌باشد، فرض نرمال بودن داده‌ها را پذیرفته و می‌توان برای بررسی فرضیه‌ها از روش‌های آماری پارامتریک استفاده کرد که در این تحقیق از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی، تأییدی استفاده شده است.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

در تحلیل عاملی محقق درصدد کشف ساختار زیر بنایی مجموعه نسبتاً بزرگی از متغیرها است و پیش‌فرض اولیه محقق آن است که هر متغیری ممکن است با هر عاملی ارتباط داشته باشد. تحلیل عاملی دارای چهار مرحله است:

آزمون کفایت نمونه‌گیری: برای اطمینان حاصل کردن از اینکه آیا داده‌های موجود برای تحلیل را می‌توان استفاده کرد، از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده شده است.

جدول ۵: کفایت نمونه‌گیری

شاخص KMO	۰/۸۳۶
آزمون بارتلت	۵۹۶/۵۲۳
درجه آزادی	۱۹۹
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱

ازآنجاکه مقدار شاخص KMO، ۰/۸۳۶ است (شاخص مناسب بیشتر از ۰/۶ می‌باشد) تعداد نمونه آماری برای تحلیل عاملی کافی می‌باشد. همچنین مقدار سطح معنی‌داری آزمون بارتلت کمتر از ۰/۰۵ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار، مدل عاملی مناسب است.

در جدول ۶ اشتراک استخراجی۱ عامل‌ها نشان داده شده است که میزان تبیین واریانس سؤالات را نشان می‌دهد.

جدول ۶: نتایج اشتراک استخراجی

عامل‌ها	اشتراک استخراجی	عامل‌ها	اشتراک استخراجی	عامل‌ها	اشتراک استخراجی
۱	۰/۸۶۷	۱۵	۰/۸۵۴	۲۹	۰/۸۹۹
۲	۰/۸۶۰	۱۶	۰/۷۴۹	۳۰	۰/۸۶۰
۴	۰/۷۹۵	۱۷	۰/۵۸۵	۳۱	۰/۸۹۶
۵	۰/۷۲۰	۱۸	۰/۷۶۰	۳۲	۰/۸۸۱
۶	۰/۸۰۵	۲۰	۰/۷۴۴	۳۳	۰/۶۶۶
۷	۰/۸۴۵	۲۱	۰/۹۰۰	۳۴	۰/۹۳۲
۸	۰/۷۹۳	۲۲	۰/۸۱۷	۳۵	۰/۸۷۹
۹	۰/۸۲۱	۲۳	۰/۷۵۴	۳۷	۰/۸۸۹
۱۰	۰/۷۹۳	۲۴	۰/۸۱۵	۳۸	۰/۶۹۶
۱۱	۰/۶۳۲	۲۵	۰/۴۴۰	۴۰	۰/۸۴۰
۱۲	۰/۸۲۷	۲۶	۰/۸۷۴	۴۲	۰/۴۷۴
۱۳	۰/۷۴۷	۲۷	۰/۹۲۱		
۱۴	۰/۷۴۱	۲۸	۰/۷۰۰		

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده اشتراک استخراجی عامل‌هایی که کمتر از ۰/۵ باشند در این مرحله حذف می‌شوند. با توجه به اینکه ضریب اشتراک استخراجی عامل ۲۵ و ۴۲ کمتر از ۰/۵ است لذا در این مرحله حذف می‌شود.

جدول تبیین واریانس

1. Extraction

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

مرحله سوم از تحلیل عاملی اکتشافی تعیین‌کننده عامل‌های هستند که در تحلیل باقی می‌مانند. در این جدول تعداد عوامل شناسایی‌شده و میزان تبیین واریانس برای هر یک از آن‌ها مشخص می‌شود. با توجه به نتایج خروجی برآمده از تحلیل SPSS می‌توان بیان کرد که در اینجا شش عامل اول دارای بردارهای ویژه بزرگ‌تر از یک هستند و در مدل باقی می‌مانند.

جدول ۷: جدول تبیین واریانس

مقادیر ویژه عامل استخراجی با چرخش			مقادیر ویژه			طبقات
درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع	درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع	
۲۷/۴۱۲	۲۷/۴۱۲	۶/۵۴۶	۳۵/۱۰۰	۳۵/۱۰۰	۶/۱۳۲	۱
۴۷/۱۷۰	۱۹/۷۵۸	۴/۱۵۴	۵۶/۹۵۴	۲۱/۲۵۴	۵/۱۲۵	۲
۵۹/۷۱۴	۱۲/۵۴۴	۳/۸۶۹	۶۸/۴۹۶	۱۲/۱۴۲	۴/۲۵۸	۳
۷۱/۱۹۲	۱۱/۴۷۸	۳/۱۲۱	۷۷/۳۷۳	۸/۸۷۷	۳/۱۴۷	۴
۸۰/۵۷۷	۹/۳۸۵	۲/۸۸۸	۸۵/۳۳۸	۷/۹۶۵	۱/۵۲۱	۵

بر اساس جدول ۴-۱۰ پنج عامل دارای بردارهای ویژه بزرگ‌تر از یک هستند، عامل اول حدود ۲۷ درصد، عامل دوم حدود ۱۹ درصد، عامل سوم حدود ۱۲، عامل چهارم حدود ۱۱، عامل پنجم حدود ۹ درصد از واریانس را توضیح می‌دهد. همچنین واریانس تجمعی برابر با ۸۰/۵۷۷ درصد است. این به این معناست که این پنج عامل حدود ۸۰ درصد واریانس سؤالات را توضیح می‌دهد. میزان تبیین واریانس تجمعی باید بزرگ‌تر از ۶۰ درصد باشد.

ماتریس چرخش یافته بررسی و واکاوی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی

یکی از مهم‌ترین خروجی تحلیل عاملی اکتشافی ماتریس چرخش یافته نام دارد. در این ماتریس مشخص می‌شود که هر یک از عامل‌ها در کدام دسته قرار می‌گیرد.

جدول ۸: ماتریس چرخش یافته بارهای عاملی سؤالات مقیاس بررسی و واکاوی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

شماره سؤال	گویه‌ها	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴	عامل ۵
۱	آشنا بودن دانش‌آموزان با مهارت‌های زندگی	۰/۸۵۴				
۲	آشنایی با برقراری رابطه‌های کلامی و غیرکلامی با دیگران	۰/۷۹۵				
۴	کنترل هیجان‌های منفی	۰/۸۳۶				
۵	امیدواری نسبت به آینده	۰/۸۸۵				
۶	توانایی شناخت و برخوردهای مناسب با عواطف و هیجان‌ها	۰/۸۰۱				
۷	آگاهی در ارتباط با مسائل روانی دانش‌آموزان		۰/۸۳۳			
۸	آگاهی در ارتباط با مسائل شخصیتی دانش‌آموزان		۰/۸۵۲			
۱۰	کمک به شناسایی و بیان احساسات در دانش‌آموزان		۰/۷۶۸			
۱۱	کمک به تقویت اعتمادبه‌نفس		۰/۸۷۴			
۱۲	تقویت عواطف انسانی		۰/۶۷۷			
۱۳	آگاهی کامل در ارتباط با مهارت‌های سبک زندگی		۰/۶۸۷			
۱۴	محتوای آموزشی در ارتباط با تربیت یک شهروند متعادل و مورد پذیرش اجتماع			۰/۷۹۰		

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

۱۵	محتوای آموزشی در ارتباط با تقویت روحیه همزیستی مسالمت‌آمیز			۰/۶۸۵		
۱۶	محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم‌گیری			۰/۸۵۳		
۱۷	محتوای مربوط با آموزش مهارت خودآگاهی			۰/۶۵۴		
۱۸	محتوای مربوط با آموزش مهارت همدلی			۰/۶۳۵		
۲۰	محتوای مربوط با آموزش مهارت‌های بین فردی			۰/۶۶۶		
۲۱	محتوای مربوط با آموزش –مهارت حل مسئله			۰/۵۹۹		
۲۲	محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم گیری			۰/۷۴۹		
۲۳	محتوای مربوط بـا آموزش مهارت مقابله با هیجانات منفی			۰/۷۶۳		
۲۴	محتوای مربوط بـا آموزش –تکنیـک هـای کنترل استرس			۰/۷۸۸		
۲۶	محتوای مربوط با آموزش مهارت تفکر خلاق			۰/۷۲۰		
۲۷	وجود تفاهم در سطح اعضای خانواده				۰/۸۲۳	
۲۸	سازگاری و محبت موجود در محیط خانواده				۰/۸۱۰	
۲۹	همبستگی و احترام متقابل والدین نسبت به یکدیگر				۰/۶۲۲	
۳۰	همبســتگی و احترام متقـابـل والـدین در برخورد بـا فرزندان				۰/۷۸۴	
۳۱	توجه والدین به رفتارهای نابهنجار فرزندان				۰/۶۹۰	
۳۲	توجه والدین انحرافات و بزهکاری‌های				۰/۶۵۴	
۳۳	قوانین مدرسه					۰/۸۰۲
۳۴	منشور اخلاقی در سطح مدارس					۰/۷۰۰
۳۵	فرآیندهای مشارکت جویانه در محیط مدرسه					۰/۸۵۴
۳۷	جو اجتماعی مدرسه					۰/۷۹۶
۳۸	نظم حاکم بر امکانات و تسهیلات مدرسه					۰/۶۹۸
۴۰	نحوه برخورد کـادر آموزشـــی بـا همـدیگر در محیط مدرسه					۰/۷۶۶

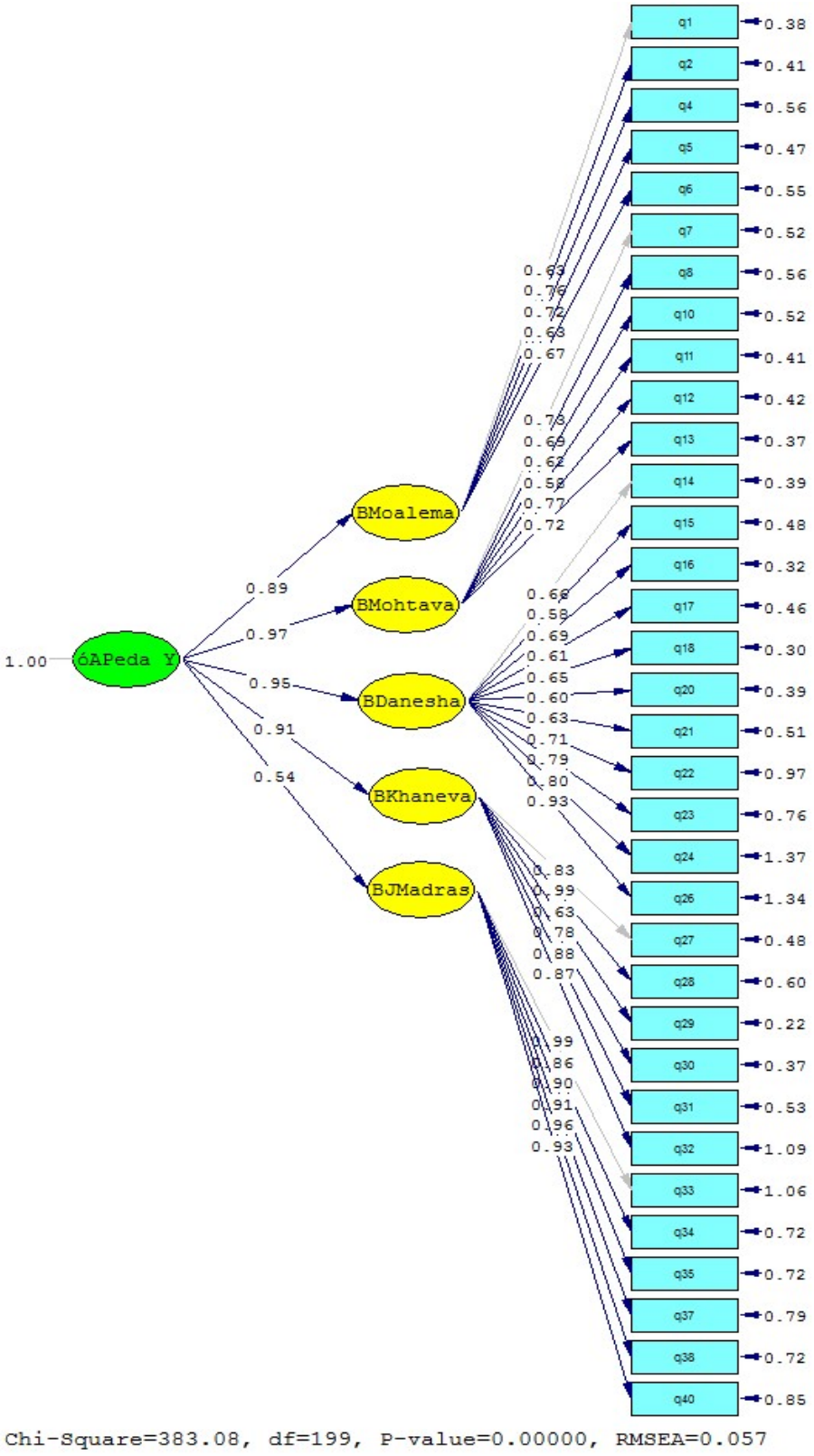
همان‌طور که در جدول ۸ نتایج نشان داده شده است عامل ۱ مبتنی بر عامل‌های (۱، ۲، ۴،۵ و ۶) که بر اساس مبانی نظری تحقیق بعد دانش‌آموزان نام‌گذاری می‌شود، عامل ۲ مبتنی بر عامل‌های (۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳) که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل مرتبط با کادر آموزشی و معلمان نام‌گذاری می‌شود، عامل ۳ مبتنی بر عامل‌های (۱۴، ۱۶،۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶) که بر اساس مبانی نظری تحقیق بعد محتوای آموزشی نام‌گذاری می‌شود، عامل ۴ مبتنی بر عامل‌های (۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲) که بر اساس مبانی نظری تحقیق بعد خانواده نام‌گذاری می‌شود، عامل ۵ مبتنی بر عامل‌های (۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۸ و ۴۰) که بر اساس مبانی نظری تحقیق بعد مدرسه نام‌گذاری می‌شود.

برای تائید مدل نهایی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل استفاده شده است که دربرگیرنده نتایج زیر می‌باشد:

به‌منظور تائید ساختار عاملی به‌دست‌آمده و آزمون قدرت و معناداری سهم هریک از ابعاد در مقیاس مدل پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، تحلیل عاملی تأییدی انجام گرفت که در نمودارهای شماره ۱ و ۲ ارائه شده است.

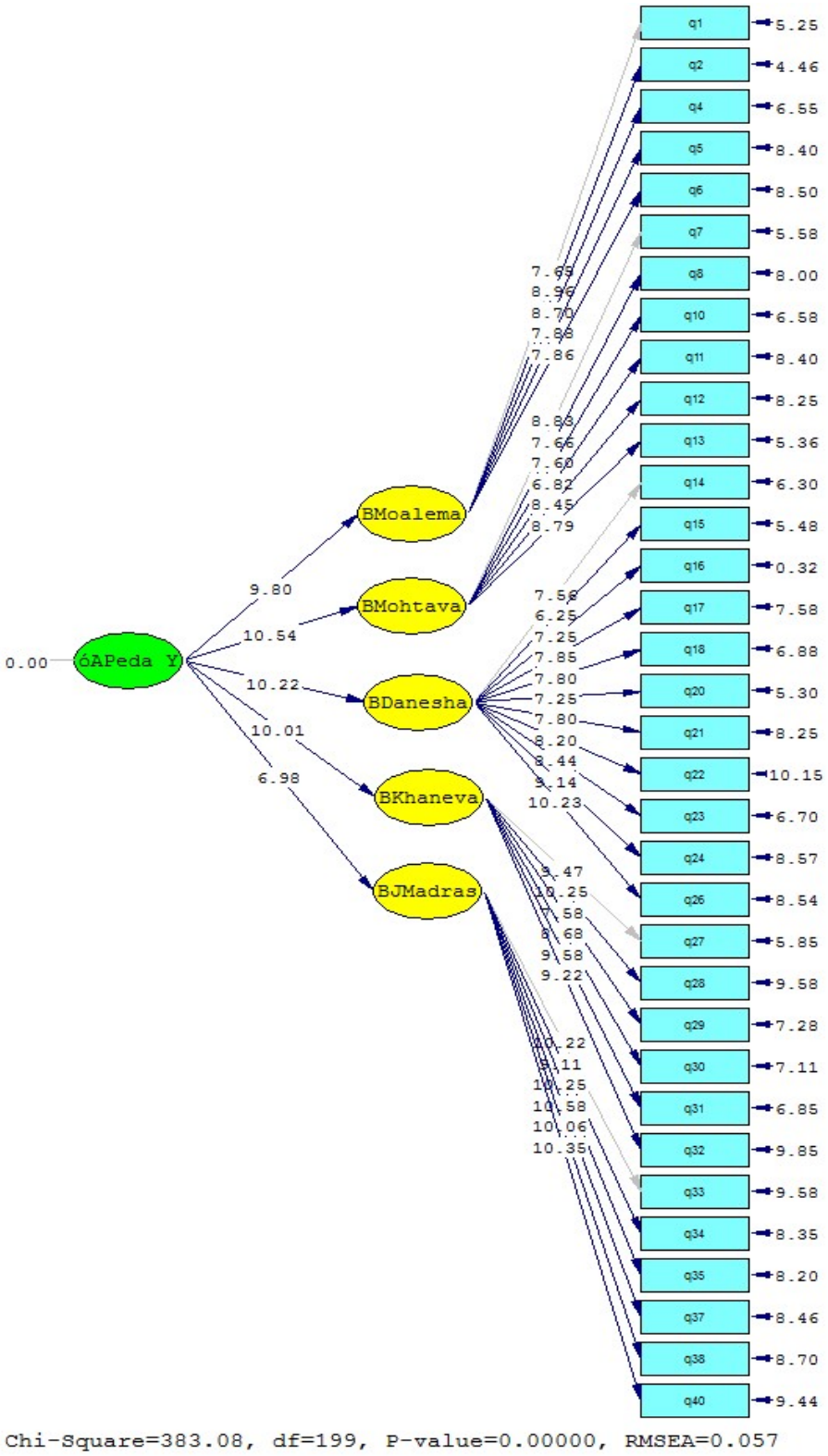
[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

نمودار ۱: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی بر اساس بار عاملی

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

نمودار ۲: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی بر اساس ضریب معناداری

جدول ۹: اثر متغیرهای نهفته درون‌زا بر متغیرهای مشاهده Y(λy، LAMBDA-Y)

پارامتر / گویه و عامل‌ها	برآورد پارامتر b	خطای معیار	پارامتر استانداردشده	T
بعد دانش‌آموزان				
آشنا بودن دانش‌آموزان با مهارت‌های زندگی	۰/۹۳	۰/۵۴	۰/۹۳	---–
آشنایی با برقراری رابطه‌های کلامی و غیرکلامی با دیگران	۰/۷۶	۰/۶۶	۰/۷۶	۷/۶۶
کنترل هیجان‌های منفی	۰/۷۲	۰/۷۵	۰/۷۲	۸/۹۲
امیدواری نسبت به آینده	۰/۶۲	۰/۴۴	۰/۶۲	۸/۷۰
توانایی شناخت و برخوردهای مناسب با عواطف و هیجان‌ها،	۰/۶۷	۰/۵۲	۰/۶۷	۷/۸۷
بعد معلمان				
آگاهی در ارتباط با مسائل روانی دانش‌آموزان	۰/۷۳	۰/۸۵	۰/۷۳	---–
آگاهی در ارتباط با مسائل شخصیتی دانش‌آموزان	۶۹	۰/۶۵	۶۹	۸/۸۸
کمک به شناسایی و بیان احساسات در دانش‌آموزان	۰/۶۲	۰/۴۵	۰/۶۲	۷/۶۶
کمک به تقویت اعتمادبه‌نفس	۰/۵۸	۰/۸۵	۰/۵۸	۷/۶۰
تقویت عواطف انسانی،	۰/۷۷	۰/۸۶	۰/۷۷	۶/۸۲
آگاهی کامل در ارتباط با مهارت‌های سبک زندگی	۰/۷۲	۰/۷۴	۰/۷۲	۸/۴۵
بعد محتوای آموزشی				
محتوای آموزشی در ارتباط با تربیت یک شهروند متعادل و مورد پذیرش اجتماع	۰/۶۶	۰/۷۲	۰/۶۶	---–
محتوای آموزشی در ارتباط با تقویت روحیه همزیستی مسالمت‌آمیز.	۰/۵۸	۰/۷۲	۰/۵۸	۷/۵۶
محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم‌گیری	۰/۶۹	۰/۷۹	۰/۶۹	۶/۲۵
محتوای مربوط با آموزش مهارت خودآگاهی	۰/۶۱	۰/۷۲	۰/۶۱	۷/۲۵
محتوای مربوط با آموزش مهارت همدلی	۰/۶۵	۰/۷۹	۰/۶۵	۸/۶۰
محتوای مربوط با آموزش مهارت‌های بین فردی	۰/۶۰	۰/۷۵	۰/۶۰	۸/۶۶
محتوای مربوط با آموزش –مهارت حل مسئله	۰/۶۳	۰/۲۶	۰/۶۳	۴/۵۰
محتوای مربوط با آموزش مهارت تصمیم گیری	۰/۷۱	۰/۵۴	۰/۷۱	۷/۲۴
محتوای مربوط با آموزش مهارت مقابله با هیجانات منفی	۰/۷۹	۰/۹۱	۰/۷۹	۹/۳۶
محتوای مربوط با آموزش –تکنیک های کنترل استرس	۰/۸۰	۰/۹۳	۰/۸۰	۸/۱۳
محتوای مربوط با آموزش مهارت تفکر خلاق	۰/۹۳	۰/۶۱	۰/۹۳	۸/۹۰
بعد خانواده				
وجود تفاهم در سطح اعضای خانواده	۰/۸۴	۰/۹۴	۰/۸۳	---–
سازگاری و محبت موجود در محیط خانواده	۰/۹۹	۰/۸۱	۰/۹۹	۶/۲۱

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

همبستگی و احترام متقابل والدین نسبت به یکدیگر	۰/۶۳	۰/۸۴	۰/۶۳	۹/۰۵
همبستگی و احترام متقابل والدین در برخورد با فرزندان	۰/۷۸	۰/۵۴	۰/۷۸	۸/۳۵
توجه والدین به رفتارهای نابهنجار فرزندان	۰/۸۸	۰/۲۶	۰/۸۸	۶/۳۱
توجه والدین انحرافات و بزهکاری‌های	۰/۸۷	۰/۸۵	۰/۸۷	۵/۷۸
بعد مدرسه				
قوانین مدرسه	۰/۹۹	۰/۸۸	۰/۹۹	---–
منشور اخلاقی در سطح مدارس	۰/۸۶	۰/۹۴	۰/۸۶	۷/۴۱
فرآیندهای مشارکت جویانه در محیط مدرسه	۰/۹۰	۰/۹۸	۰/۹۰	۶/۰۳
جو اجتماعی مدرسه	۰/۹۱	۰/۲۶	۰/۹۱	۶/۳۱
نظم حاکم بر امکانات و تسهیلات مدرسه	۰/۹۶	۰/۸۵	۰/۹۶	۸/۳۰
نحوه برخورد کادر آموزشی با همدیگر در محیط مدرسه	۰/۹۳	۰/۶۶	۰/۹۳	۷/۴۴

سؤال‌های ۱،۷، ۱۴، ۲۷، ۳۳ در این اندازه‌گیری به‌عنوان متغیر مقیاس ثابت در نظر گرفته‌شده و مقادیر t-val ue آن گزارش نشده است و با توجه به اطلاعات جدول ۴-۱۲، ضرایب برآورد شده کلیه مسیرها معنادار می‌باشد. مقادیر پارامتر استاندارد شده برای هر یک از متغیرهای مشاهده‌شده (نشانگر)، نشان‌دهنده قدرت بار عاملی بر عامل (متغیر مکنون) بوده و مقادیر t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ معناداری این سهم را نشان می‌دهد.

جدول ۹ نشان‌دهنده اثر متغیرهای نهفته برون‌زا (ابعاد پداگوژی)، بر متغیرهای نهفته درون‌زا (بعد دانش‌آموزان، بعد معلمان، بعد محتوای آموزشی، بعد خانواده و بعد مدرسه) می‌باشد.

جدول ۱۰ مقدار t نشان می‌دهد که اثر ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی یعنی بعد دانش‌آموزان، بعد کادر آموزشی و معلمان، بعد محتوای آموزشی، بعد خانواده، بعد مدرسه با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشد.

جدول ۱۰: اثر کل متغیرهای نهفته برون‌زا (ξ، KSI) بر متغیرهای نهفته درون‌زا (η، ETA).

جهت مسیر	برآورد پارامتر	پارامتر استاندارد شده B	t
بعد دانش‌آموزان	۰/۸۹	۰/۸۹	۹/۸۰
بعد معلمان	۰/۹۶	۰/۹۷	۱۰/۵۴
بعد محتوای آموزشی	۹۵	۹۵	۱۰/۲۲
بعد خانواده	۰/۹۱	۰/۹۱	۱۰/۰۱
بعد مدرسه	۰/۵۳	۰/۵۴	۶/۹۸

جدول ۱۱ شاخص‌های نیکویی برازش الگوی حاصل تحلیل عامل تأییدی را که حاکی از خوبی برازش مدل با داده‌های مشاهده‌شده است را نشان می‌دهد؛ به‌عبارت‌دیگر بررسی و واکاوی پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با پنج بعد در این تحقیق با داده‌ها مطابقت دارد.

جدول ۱۱: شاخص‌های نیکوئی برازش مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

مجذور خی	درجه آزادی	سطح معناداری	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب	شاخص نیکویی برازش
۳۸۳/۰۸	۱۹۹	۰/۰۰۰	۰/۰۵۷	۰/۹۹

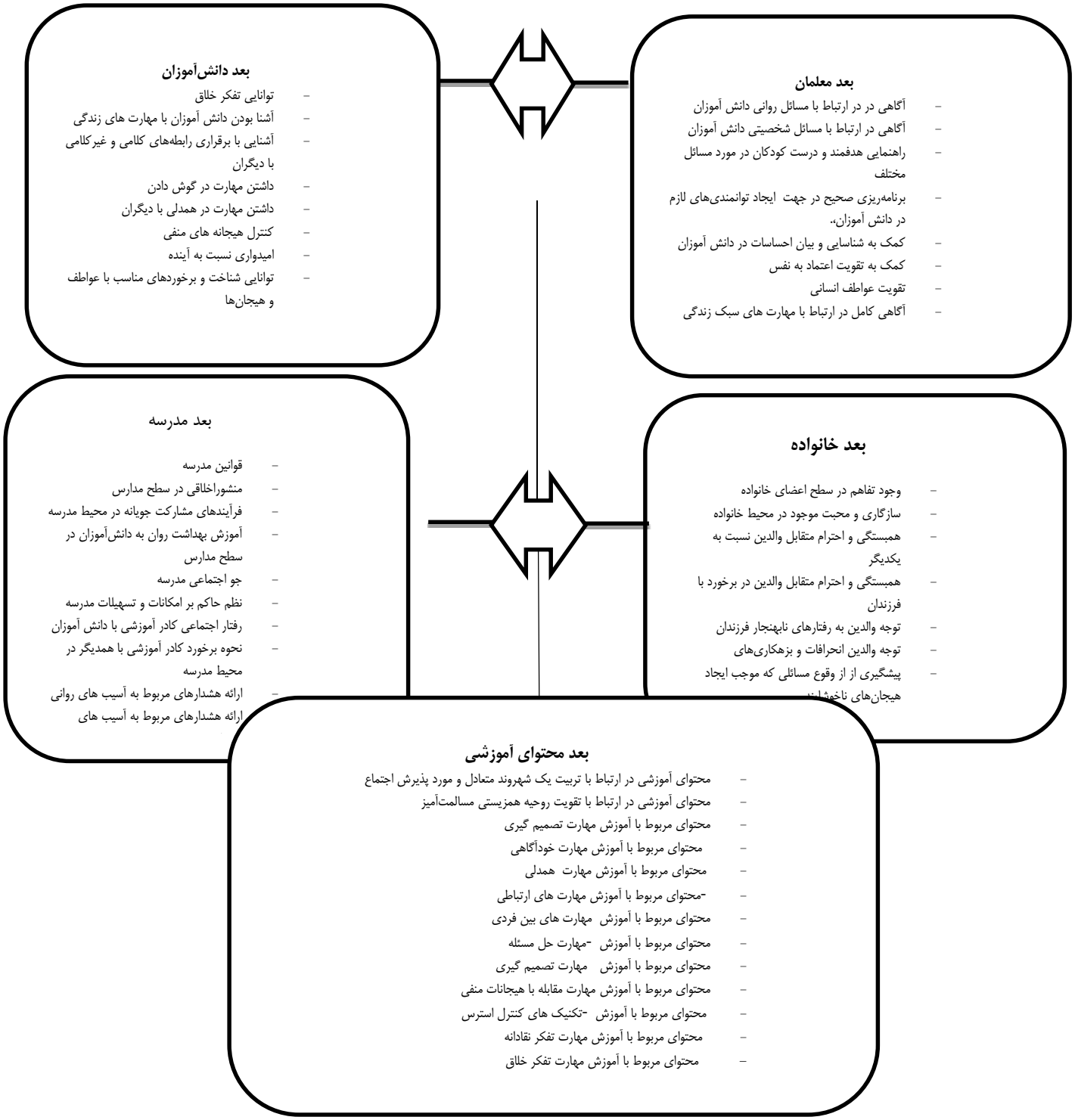
یکی از مهم‌ترین آماره های برازش، آماره مجذور خی است. این آماره میزان تفاوت ماتریس مشاهده‌شده و برآورد شده را اندازه می‌گیرد. عدم معناداری این آماره برازش مدل را با داده‌ها نشان می‌دهد ولی ایراد این آماره حساس بودن نسبت به حجم نمونه است، یعنی در نمونه‌های با حجم بالا امکان عدم معناداری آن کاهش می‌یابد. مقدار کمتر از ۰/۰۸ برای شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب و مقادیر بالاتر از ۰/۹ برای

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

شاخص نیکویی برازش و شاخص تعدیل‌شده نیکویی برازش به‌عنوان ملاک‌های انطباق الگو با داده‌های مشاهده‌شده در نظر گرفته می‌شود. درنتیجه مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با پنج عامل مورد تائید می‌باشد.

نمودار ۳: مدل نهایی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر برای بررسی و واکاوی ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، ابتدا با استفاده از مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان در بخش کیفی ۵ بعد اصلی (بعد دانش‌آموزان، بعد کادر آموزشی و معلمان، بعد محتوای آموزشی، بعد خانواده، بعد مدرسه) به‌عنوان ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شناسایی شدند.

در رابطه با اهمیت و نقش بعد دانش‌آموزان در مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌توان بیان نمود دانش‌آموزان نقش مهمی در یاددهی و یادگیری مهارت‌های سبک زندگی دارند یادگیری مهارت‌های زندگی در مدارس از طریق شرکت دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک یا گروه‌های دوتایی، طوفان فکری، اجرای نقش، بازی، بحث و صحبت اجرا می‌شود. بطوری که طی آن دانش‌آموزان عقیده، نظر و دانش خود را درباره موقعیت‌های مختلفی که در زندگی پیش می‌آید را با استفاده از این مهارت‌ها بیان می‌کنند و به بحث در مورد مسائل مختلف زندگی می‌پردازند لذا آگاهی دانش‌آموزان ر مورد مهارت‌های سبک زندگی باعث می‌شود سازگاری فرد را با محیط و مقتضیات آن افزایش یابد و باعث می‌شود دانش‌آموزان به‌گونه‌ای کارآمد و مؤثر با محیط خانوادگی، شغلی، تحصیلی و اجتماعی برخورد کنند نتایج تحقیق‌های دارابی و همکاران در سال (۱۴۰۰) و نقیه، لیاقتدار و زمانی (۱۳۹۸) با نتایج این تحقیق همسو می‌باشد.

در رابطه با اهمیت و نقش بعد کادر آموزشی و معلمان در مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌توان بیان نمود که پژوهش‌ها نشانگر آن است که معلمان باید عمدتاً دانش کافی در خصوص برنامه درسی سبک زندگی داشته باشند، همچنین در بخش مهارتی نیز باید بتوانند دانش‌آموزان را ترغیب نمایند و ازاین‌رو، دانش‌آموزان نسبت به سبک زندگی نگرش مناسبی پیدا خواهند نمود. بطوری که در کلاس درس دانش‌آموزان پیام‌های آموزشی روشنی از جانب معلم دریافت نمایند. لذا در جهت بهبود فرآیند یاددهی و یادگیری مهارت‌های سبک زندگی می‌بایستی معلمان در رابطه با مهارت‌های سبک زندگی آموزش داده شوند لذا در این حوزه نقش معلمان در فرآیند یاددهی مهارت‌های سبک زندگی به دانش‌آموزان بسیار حیاتی می‌باشد نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق تقی زاده و همکاران در سال (۱۳۹۷) دارابی و همکاران(۱۴۰۰) همسو می‌باشد.

در رابطه با اهمیت و نقش بعد محتوای آموزشی در مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌توان بیان نمود مهارت‌های زندگی آن نوع توانایی‌هایی است که برای موفقیت و احساس شادمانی در زندگی روزمره، موردنیاز می‌باشند به‌طورکلی آداب و مهارت‌های زندگی، توانایی‌های ذهنی و عملی، به‌منظور غلبه بر چالش‌های فردی و اجتماعی به شکل مناسب را برای انسان فراهم می‌آورند ازاین‌رو آموزش مهارت‌های زندگی و گنجاندن محتوای آموزشی آن در برنامه درسی دانش‌آموزان باعث تغییر مناسب نگرش‌ها، ارزش‌ها، تقویت رفتارهای متناسب با مشکلات و موانع سلامتی و ارتقای بهداشت روانی شده و هم‌چنین باعث توانمندی دانش‌آموزان در رویارویی با شرایط زندگی می‌شود به‌طور یقین به‌منظور رسیدن به اهداف از پیش تعیین‌شده در درس تفکر و سبک زندگی باید از برنامه درسی مشخصی پیروی کرد. برنامه‌های درسی یکی از مهم‌ترین عناصر آموزشی هستند که نقش غیرقابل‌انکاری را در راستای تحقق رسالت‌های آموزشی در همه مقاطع ایفا می‌کنند لذا در جهت توجه به فرآیند یاددهی و یادگیری مهارت‌های سبک زندگی به دانش‌آموزان می‌بایستی به آموزش مهارت‌های سبک زندگی، می‌بایستی مطالب آن در محتوای برنامه درسی گنجانده شود و به دانش‌آموزان آموزش داده شود. نتایج تحقیق‌های دارابی و همکاران در سال (۱۴۰۰) و سرابی و احمدی (۱۳۹۷) و نقیه، لیاقتدار و زمانی (۱۳۹۸) با نتایج این تحقیق همسو می‌باشد.

در رابطه با اهمیت و نقش بعد خانواده در مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌توان بیان نمود کارکرد خانواده به چگونگی روابط اعضای خانواده، تعامل و حفظ روابط و چگونگی تصمیم‌گیری‌ها و حل مسائل اعضای خانواده اطلاق می‌شود. بی‌توجهی به کارکردهای خانواده نوعی عدم تعادل ایجاد می‌کند که در پی آن خانواده دچار بحران می‌شود در واقع، ریشه بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و دشواری‌های ارتقای سلامت جامعه به‌نوعی در ارتباط تنگاتنگ با کارکرد و عدم سلامت نهاد خانواده است تعارض شخصیت افراد، اختلال در رفتارهای فردی و اجتماعی، جرم و بزه، افت تحصیلی، گریز از خانه و مدرسه، خشونت، اعتیادهای سنتی و مدرن، خودکشی و طلاق، فسادهای اخلاقی، رفتارهای ناسالم جنسی و ... همگی ریشه در فضای ناسالم و آشفته فرهنگی– تربیتی خانواده دارد

یکی از ویژگی‌های اساسی خانواده که در تعریف کاربردی به آن اشاره‌شده عبارت است از کانونی برای تعامل، تربیت و آموزش مهارت‌های زندگی به فرزندان. مهارت‌های زندگی عبارت‌اند از مجموعه‌ای از توانایی‌ها که زمینه سازگاری و رفتار مثبت را فراهم می‌آورند. آموزش این توانایی‌ها از والدین در کانون خانواده دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا مسئولیت‌های نقش اجتماعی خود را بپذیرد و بدون لطمه زدن به خود و دیگران با خواست ها، انتظارها و مسائل روزانه به‌ویژه در روابط میان فردی به‌گونه‌ای مؤثر روبه‌رو شود و آموزش مهارت‌های زندگی از قبیل مهارت‌های خود –آگاهی، توان حل مسئله، تفکر خلاق، تفکر نقادانه، روابط میان– فردی، قدرت تصمیم‌گیری، مقابله با بحران و فشار، احساس همدلی با دیگران در بطن خانواده سبب بهبود کیفیت زندگی افراد می‌شود. به‌طورکلی، مهارت‌های زندگی سازگاری فرد را با محیط و چالش‌های

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

آن افزایش می‌دهد و سبب می‌شود که فرد به‌گونه‌ای کارآمد و مؤثر با محیط خانوادگی، شغلی، تحصیلی و اجتماعی برخورد کند. کارکرد خانواده جنبه مهم محیط خانوادگی است که سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد .در واقع آنچه در درون خانواده اتفاق می‌افتد و چگونگی کارکرد آن می‌تواند عاملی کلیدی در ایجاد انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات فعلی و بعدی مرتبط با رویدادهای ناگوار و شرایط نامناسب باشد .محیط‌های خانوادگی برانگیزاننده و پرورش‌دهنده، فرزندان را قادر می‌سازد که یاد بگیرند و پیشرفت کنند، در حالی که محیط‌های خانوادگی ناکارآمد می‌توانند برای بسیاری از جنبه‌های رشد فرزندان و انتقال مثبت آنان به بزرگسالی بسیار مضر باشند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق زارع و خادمی (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد.

در رابطه با اهمیت و نقش بعد مدرسه در مدل ابعاد پداگوژی در فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌توان بیان نمود کلاس درس و فضای مدرسه از موقعیت‌هایی است که افراد زیاد تحت تأثیر همسالان قرار می‌گیرند. چون بیشتر وقت دانش‌آموز در این مکان سپری می‌شود و دانش‌آموزان در بیشتر مسائل و موقعیت‌های زندگی فردی و اجتماعی تحت نفوذ و تأثیر آموزه‌های مستقیم و غیرمستقیم همسالان خود قرار می‌گیرند. بنابراین با آموزش مهارت‌های زندگی، مهارت‌های فردی، بین فردی آن‌ها را دررسیدن به اهداف و تأمین نیازهایشان تقویت می‌کند همچنین آن‌ها را با نگرش‌های متفاوت و ناهمساز نگرش‌های خود مواجهه می‌سازد تا دانش‌آموزان در نگرش‌های خود تجدیدنظر کرده و نگرش‌های نادرست خود را اصلاح کنند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق دارابی و همکاران در سال (۱۴۰۰) و تقی زاده و همکاران (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. در نهایت پیشنهادهایی به‌صورت زیر جهت بهبود فرایند یاددهی –یادگیری مهارت‌های سبک زندگی در میان دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با توجه به ابعاد پداگوژی شناسایی‌شده ارائه می‌شود امید است که مدیران و برنامه ریزان اداره آموزش‌وپرورش به این عوامل توجه لازم را داشته باشند:

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهادهایی در راستای بهره‌گیری از ابعاد شناسایی‌شده ارائه می‌شود. در سطح دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود دانش‌آموزان جهت آشنایی با مهارت‌های زندگی تشویق شوند و به شناسایی نقاط قوت عملکردی دانش‌آموزان در حوزه‌های حل مسئله و امیدواری نسبت به آینده تشویق شوند. در سطح معلمان پیشنهاد می‌شود آموزش‌های تخصصی لازم به معلمان در جهت آگاهی کامل در ارتباط با مهارت‌های سبک زندگی ارائه شود و کارهای گروهی و چالشی در جهت تقویت مهارت‌های ارتباطی در سطح دانش‌آموزان ترویج شود. در سطح محتوای آموزشی پیشنهاد می‌شود محتوای آموزشی در ارتباط با تربیت شهروند متعادل و مورد پذیرش اجتماع در برنامه درسی مدارس ابتدایی تدوین شود و محتوای آموزشی مهارت همدلی در برنامه درسی مدارس ابتدایی تدوین شود. در سطح خانواده پیشنهاد می‌شود والدین به رفتارهای فردی خود در زمینه نحوه برخورد با اعضای خانواده و دیگران با توجه به الگو بودن آنان برای فرزندان خود توجه بیشتری داشته باشند و سعی کنند همبستگی و احترام متقابل نسبت به یکدیگر با تصمیم‌گیری مشارکتی و اهمیت دادن به نظرات اعضای خانواده را افزایش دهند. در سطح مدرسه پیشنهاد می‌شود کارهای گروهی و مشارکت جویانه در محیط مدرسه ترویج شود و به مهارت‌های سبک زندگی و تشویق دانش‌آموزان در جهت احترام نهادن و رعایت ارزش‌های اجتماعی و اسلامی ارزش داده شود.

منابع

تقی زاده، محسن؛ نیستانی، محمدرضا و شریفیان، فریدون. (۱۳۹۷). واکاوی پداگوژی مبتنی بر عمل و تعیین چهارچوب برنامه درسی آن در آموزش عالی. پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت (مطالعات تربیتی و روان شناسی مشهد)، بهار و تابستان، دوره ۸، شماره ۱، پیاپی ۱۵، ۱۱۶–۱۳۵.

تولایی، روح‌الله و جواهری تفتی، محمدابراهیم. (۱۴۰۰). بررسی مبانی نظری فلسفه مدیریت اسلامی بر رشد مهارت‌های سبک زندگی. چهارمین کنفرانس ملی و نخستین کنفرانس بین المللی الگوهای نوین مدیریت و کسب و کار

جباری ظهیرآبادی، علی؛ شریعتمداری، مهدی؛ دلگشایی؛ یلدا؛ کردستانی، فرشته .(۱۴۰۰). ارائه الگوی مدیریت اجرای آموزش مهارت‌های زندگی دانش آموزان ابتدایی، دوماهنامه علمی – پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۱۲(۵): ۱۶۷–۱۸۴.

دارابی، سلمان؛ عزیزی، نعمت‌الله؛ سلیمی؛ جمال و شیربگی، ناصر. (۱۴۰۰). طراحی و اعتبارسنجی ابزار ارزیابی عناصر و ابعاد پداگوژی در فرایندهای یاددهی– یادگیری پایدار در نظام آموزش عالی. جلد ۱۳ شماره ۴ ، ۱۳–۱

سرابی، مرضیه؛ احمدی، پروین. (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی برنامه درسی تفکر و سبک زندگی در دوره متوسطه اول، فصلنامه تدریس پژوهی، ۷(۱): ۲۱۱–۲۳۱.

شاکری، فاطمه؛ اینانلو، مهرنوش؛ حقانی، حمید. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر استرس والدی زنان رابط سلامت دارای کودک زیر ۷ سال، فصلنامه نشریه پرستاری، ۳۳(۱۲۸): ۸۶–۱۰۶.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]

صدرائی، حورا . (۱۳۹۹). جایگاه پداگوژی در تدریس و فرآیند یاددهی–یادگیری کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در روانشناسی،علوم اجتماعی،علوم تربیتی و آموزشی.

طالقانی نژاد. محبوبه السادات. (۱۴۰۰). نقش آموزش مهارت‌های زندگی بر پایداری و استحکام خانواده. اولین کنفرانس بین المللی علوم تربیتی، روانشناسی و علوم انسانی.

عگبهی، عبدالحسین؛ معرف زاده، عبدالمهدی؛ مشتاقی، سعید. (۱۳۹۲). بررسی موانع پداگوژیک در توسعه آموزش الکترونیکی: مطالعه موردی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، فصلنامه توسعه ی آموزش جندی شاپور، ۳(۴): ۳۹–۴۸

کریم زاده، کبری؛ خنیفر، حسین؛ یزدانی حمیدرضا؛ رحمتی، محمدحسین .(۱۳۹۸). طراحی کیفی برنامه درسی آموزش مهارت‌های زندگی دوره ابتدایی بر اساس نظرات خبرگان، فصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۶(۲): ۵۷–۷۲

مشایخی اسفیچار، حمیده؛ نوزایی، فاطمه؛ درینی، الهام و حسینی، سیدآرمین. (۱۳۹۶). فرآیند یادگیری و نقش آن در بهبود فرایند یاددهی یادگیری در مدارس. هشتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی.

منصوریان یزدان. (۱۳۹۵). سرگذشت «پداگوژی» در گذر زمان، فصلنامه نقد کتاب اطلاع‌رسانی و ارتباطات. ۲ (۶): ۲۲۹–۲۱۹

Fazalizadeh, S., and Masoumi Fard, M.(2020). How to Realize Life Skills in Elementary Education Curricula, Second National Conference on New Findings of Teaching-Learning in Elementary School, Bandar Abbas

Foroozeh, S. (2015). A Study of Attention to Creative Thinking Skills in Story Books of Age Group "C" Based on Guilford Creative Thinking Components, Master Thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Ferdowsi University of Mashhad. [in perseian]

Ghobakhloo, B. (2017). Providing a model of school life skills curriculum in primary school in Iran; PhD Thesis in Educational Management, Urmia University. [in perseian]

Jahani, J.(2019). Investigating the extent of using Gilford's components of creativity in Persian children's magazines. Library and Information Sciences, 1-26. [in perseian]

Jamali, M.(2014); The effect of life skills training on students' self-esteem, Master Thesis in Curriculum Planning, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. [in perseian]

Khanifar, H., Karimzadeh, k., Yazdani, H., Rahmati, M. (2021). Qualitative design of elementary school life skills curriculum based on expert opinions, Scientific Journal of Training & Learning Researches, Vol.16, No.2, Serial 30, Autumn & Winter 2019-2020, pp.: 57-72. [in perseian]

Klinke, C. (2019). Translated by Shahram Mohammadkhani; Complete set of life skills to deal with: anxiety, depression, loneliness, shyness, failure, marital discord, loss, aging, pain, illness, injury; Specialized media publications. [in perseian]

Sandra, J..Bailey, S., and Deen, M. (2002). Development of a Web-Based Evaluation System :A Tool for Measuring Life Skills in Youth and Family Programs, Family Relations, Volume 51, Issue 2, Pages: 101-189

Sharma S. (2003). Measuring life skills of adolescents in a secondary school of Kathmandu: an experience, Kathmandu University Medical Journal (2003), Vol. 1, No. 3, Issue 3, 170

Yousefi, R., Samadi, P. (2017). Success rate of Islamic life etiquette and skills curriculum (dignity plan) in students' problem-solving skills, Quarterly Journal of Curriculum Planning.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-10-30]